

УДК 929.52 (093):94 (477+093)

Ігор Кривошея (Умань)

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ ЯК ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ З РОДИННОЇ ІСТОРІЇ ПОЛЬСЬКИХ АРИСТОКРАТІВ ПОТОЦЬКИХ

Починаючи з останньої третини ХХ ст. у світі активно розвивається новий напрям історичної науки – історична інформатика [1]. «Історична інформатика - це наукова дисципліна, що вивчає історичну інформацію та різні шляхи її створення, зберігання, обробки, вивчення, передавання тощо за допомогою інформаційних (комп'ютерних) технологій» [2].

У програмі курсу «Історичної інформатики», який викладається у Московському Державному Університеті сформульовано основні напрями використання «комп'ютерних технологій в історичних дослідженнях:

- створення і використання комп'ютерних баз і банків даних;
- створення і використання електронних текстів;
- комп'ютеризований аналіз описових джерел;
- статистична обробка даних історичних джерел на комп'ютері;
- комп'ютерне моделювання історичних процесів і явищ;
- сканування текстів та зображень, комп'ютеризований аналіз візуальних джерел та картографічного матеріалу;
- використання мультимедіа технологій в історичних дослідженнях та у вивченні історії;
- інформатизація архівів, музеїв та бібліотек;
- Internet – нові інформаційні ресурси для істориків» [3].

Сучасний світ неможливо уявити без Інтернету. Швидкість та глобальність інформаційних процесів спонукає істориків йти в ногу з новими інформаційними технологіями. Президент Асоціації «Історія і комп'ютер», яку створено у 1992 р., доктор історичних наук, професор Алтайського державного університету В.Владіміров у своїй статті окреслив три періоди в знайомстві істориків з глобальними мережами:

- перший період, до 1996 року, «характеризується самим початком доступу до найбільш простих протоколів Інтернету для наших істориків, при цьому незначна частина досить активно користується електронною поштою, а деякі періодично виходять у web-простір»;

- на другому етапі (1996-1998 рр., до конференції «Інтернет – нове інформаційне середовище історичної науки» у Барнаулі в 1998 році) відбулася «перша серйозна постановка питання про роль та значення Інтернету для історика на V конференції АІК. Це був час підключення більшості істориків до Інтернету, дискусій про роль та значення Мережі для історичних досліджень та освіти і початку створення науково-освітніх ресурсів з історії»;

- на третьому, сучасному етапі (з 1998 року), бачимо, що «по-перше, суттєво розширився доступ в Інтернет для істориків, по-друге, безперервним, а в окремих випадках, потоковим виробництвом історичних web-ресурсів, по-третє, незначними, щоправда, поки що слабкими спробами теоретичного осмислення сучасного стану» [4].

«Прийнятно з цього часу в Мережі розпочинається масове розміщення історичних матеріалів самого різного гатунку: від науково коректних і суворо перевірених електронних публікацій історичних джерел до історичних анекдотів і відверто антинаукових вигадок» [5].

У той же час, ми повинні пам'ятати, що «інформаційна взаємодія в історії – це завжди діалог культур. Таким чином, кожне історичне джерело полікультурне. В середині будь-якого суб'єкта й об'єкта є інформаційна модель зовнішнього середовища та його взаємодії з ним. Ця модель знаходить свою реалізацію в історичних джерелах. Кожний суб'єкт фіксує лиш ту інформацію про зовнішнє середовище, яка відповідає його інформаційній моделі» [6].

Питання використання істориком

інформаційного потенціалу розглядали у своїх працях В. Владіміров [7], Г. Можасєва [8], О. Жданович [9] та інші. Разом з тим, жодна з публікацій не була спробою проаналізувати цей потенціал на предмет вивчення історії роду Потоцьких.

Таким чином, пропонована стаття є пілотним кроком у вивченні питання про висвітлення історії та генеалогії польських графів Потоцьких в Інтернет-просторі. Мета студії полягає у визначенні інформаційного потенціалу Інтернету як джерела щодо вивчення минулого відомого польського аристократичного роду.

Існує багато пошукових систем, які суттєво полегшують пошук необхідної інформації в Інтернеті. Для прикладу було обрано google.com, що відома у світі й користується великою популярністю.

На запит польською мовою «Potoccy» в google.com отримали 18500 посилань, коли ввели назву родового герба «Piława», то цифра скоротилася до 693 одиниць. На запит «Potocki» в польській частині google.com одержали 454000 посилань, коли було введено титул герба «Piława» цифра склала 10800 одиниць.

Унікальна інформаційна база з генеалогії Потоцьких, яка включає короткі біографічні дані на 747 осіб, з фотографіями окремих представників роду знаходиться на сайті *Genealogia dynastyczna* за адресою <http://genealog.home.pl/> (див. рис. 1)

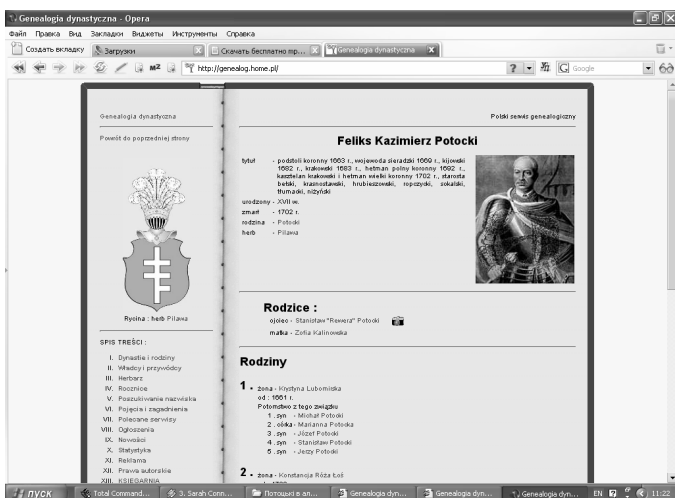

Рис. 1. Сайт *Genealogia dynastyczna*.

Сайт Великого Сейму 1788-1792 років (<http://www.sejm-wielki.pl/b.php?o=11.1.1140>)

містить інформацію генеалогічного й соціально-політичного характеру про магнатів Потоцьких.

Електронні версії окремих документів Потоцьких в добу Великого Сейму Речі Посполитої (1788-1792 рр.) можна прочитати за адресою: <http://www.pbi.edu.pl/site.php?s=Y2M0M2VhZTkWOTY4&tyt=Potocki&aut=&wyd=&pg=2>.

Офіційний портал Державних архівів Польщі пропонує користувачеві он-лайн бази даних архівних документів з історії аристократичного роду Потоцьких [10] (див. рис. 2).

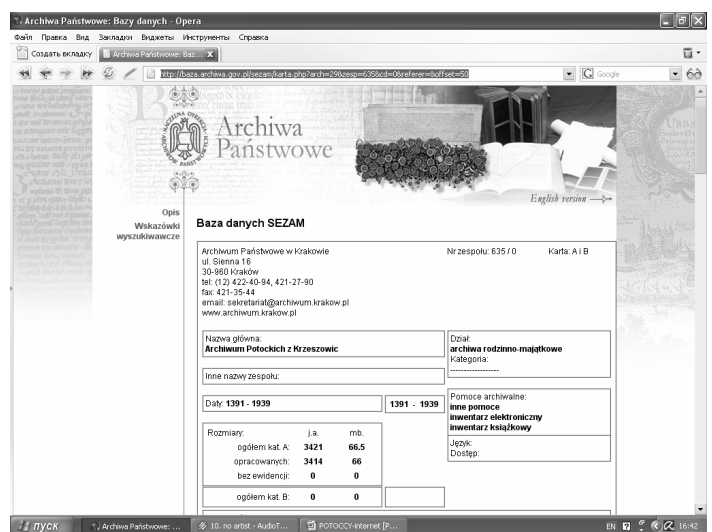

Рис. 2. Офіційний портал Державних архівів Польщі.

Сайт *Biblioteka Kórnicka* пропонує своїм користувачам електронний каталог, що значною мірою полегшує дослідникові пошук джерел і літератури про Потоцьких [11].

Найбільш популярна електронна енциклопедія *Wikipedia* містить кілька статей на згадану тему, як про герб, так і про історію роду Потоцьких і про окремих його представників [12]. Інший електронний енциклопедичний ресурс *Wapedia* пропонує статтю про Станіслава Потоцького – лідера Торговицької конфедерації [13].

Одна з багатьох сторінок польського Інтернет-ресурсу

www.saga.inet.krakow.pl/index.php?a_id=8

інформує користувача про минуле Потоцьких, пов'язане з Краковом.

На сторінці

www.info.krzeszowice.pl/palac/index.html

дослідник може здійснити віртуальну подорож залами одного із найславетніших палаців, що знаходиться у Кшешовицях і належав графам Потоцьким (див. рис. 3).

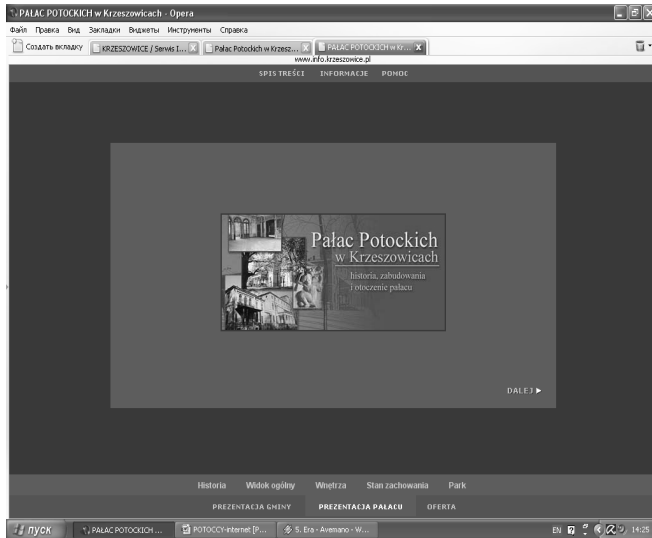

Рис. 3. Палац Потоцьких у Кшешовицях.

Запит «Потоцький» українською мовою в google.com дав наступні результати – 37500 позицій, а на «Потоцькі» – 734. Пошук інформації про родовий герб «Пилява» дав результат 30 посилань.

Портал «Замки та храми України» (див. рис. 4) – це цікавий концентрований ресурс, який надає можливість за короткий час не лише прочитати, але й побачити замки і палаци, що належали Потоцьким на українських землях. Інформація про резиденції доповнюється історико-біографічними матеріалами [14].

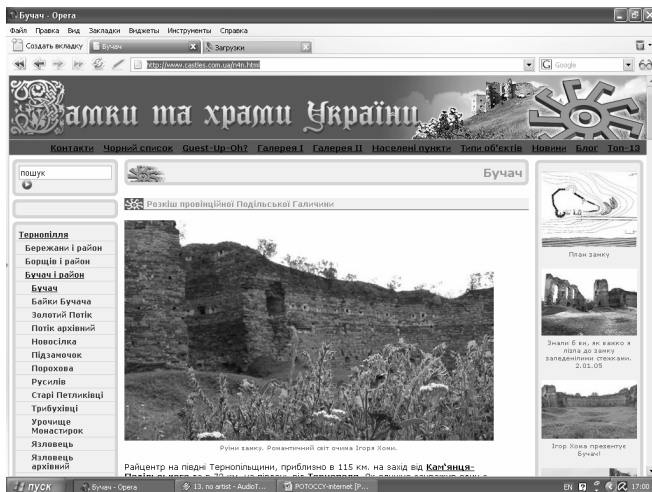

Рис. 4. Український портал «Замки і храми України»

Два Інтернет-ресурси e-uman.org.ua/node/1218 і goroduman.com/node/944, на своїх сторінках представляють багато інформації про Потоцьких та «Софіївку», але вона носить компілятивний характер.

Офіційний веб-сайт Державного комітету архівів України містить не лише інформацію про пошук джерел з історії роду Потоцьких, а й дає можливість ознайомитися із науковими статтями на цю тему. Наприклад, статтю Н. Черкаської, присвячену долі печерського архіву Потоцьких [15].

Стаття автора про демагнетеризацію землеволодіння Потоцьких, опублікована в одному із збірників Інституту історії України НАН України (див. рис. 5), доступна на офіційному сайті за адресою <http://www.history.org.ua/XIX/6/4.pdf>.

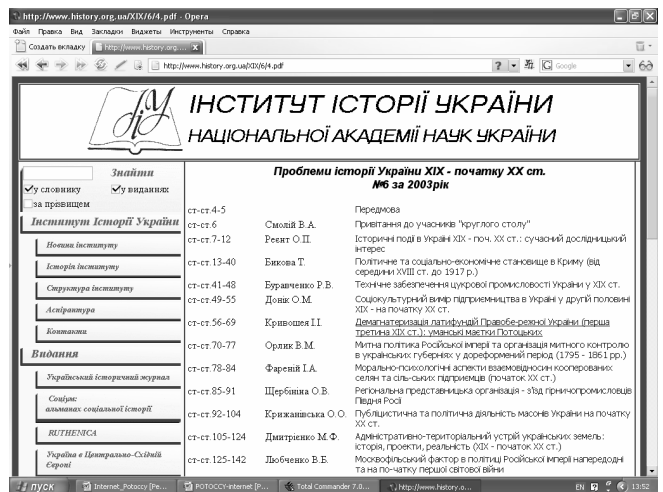

Рис. 5. Офіційний сайт Інституту історії України НАН України

На офіційному сайті Національного університету «Кієво-Могилянська академія» серед публікацій фахового видання «Записки», розташовані статті О. Лобко про землеволодіння Потоцьких, Строганових і Щербатових на Правобережній Україні [16].

Великий блок цікавої інформації про «Софіївку» та Потоцьких із різних джерел знаходимо за адресою www.sofiivka.org.ua, яка є офіційним Інтернет-ресурсом Національного дендропарку «Софіївка» НАН України (див. рис. 6).

Історія Поділля крізь призму історії землеволодіння Потоцьких в регіоні,

представлена у статті В. Вінюкової, що була опублікована в «Подолянині» 4 серпня 2006 року, викладена на сайті www.tovtry.km.ua/ua/history/stati/potocki_na_podilli.html.

Рис. 6. Офіційний сайт Національного дендропарку «Софіївка» НАН України.

У відповідь на запит російською мовою на гасло «Потоцкие» в google.com отримали 245000 позицій, відповідно на «Потоцкий» – 568. Введення назви герба «Пилява» дало такі ж самі результати, що і пошук українською мовою – 30 посилань.

Сайт «Русский Биографический Словарь», який є на сьогодні головним російським біографічним ресурсом Інтернету, також звернув увагу на відомий польський магнатський рід Потоцьких, що відіграв важливу роль в історії польсько-російських стосунків [17].

Матеріал про Софію Потоцьку, грекиню на честь якої було збудовано чарівний парк «Софіївка», викладений цікаво і доступно, але має масу вигадок, розміщено за адресою <http://ricolor.org/history/mn/ekv/2/>. Непересічна інформація про те, як живуть у третьому тисячолітті нащадки знаного аристократичного роду Потоцьких, розташовано на сайті <http://www.svoboda.org/II/soc/0205/II.020105-2.asp>. Про історію кримських володінь польських аристократів Потоцьких можна прочитати на ресурсі www.yaltinfo.com/main/livaddvor.htm.

До категорії суто наукових ресурсів Інтернету варто віднести і сайт rusnauka.com, на якому останнім часом часто публікуються статті Т. Чубіної про Потоцьких [18].

Отже, підсумовуючи огляд інформаційних ресурсів, зазначимо наступне:

1. Історія та генеалогія аристократичного роду Потоцьких цікавить користувачів Всесвітньої павутини;
2. Інформація, репрезентована в Інтернеті, охоплює широке коло проблем, пов'язаних з дослідженням минулого цього графського роду;
3. Всесвітня павутина пропонує різноманітні портали, з різним інформаційним потенціалом. Вони, на нашу думку, певною мірою задовольняють потребу інформацією дослідників різного рівня – від любителя до вченого-професіонала;
4. Інформаційний потенціал Інтернету щодо наукового вивчення минулого роду Потоцьких є, на нашу думку, недостатнім, адже пропонує передусім інформацію, яка вже знайшла своє відображення у вигляді друкованих джерел;
5. Разом із тим, варто відзначити, що електронні каталоги архівів та бібліотек суттєво полегшують пошукову евристику історика-дослідника;
6. Пропонований огляд не претендує на «правду в останній інстанції», адже Інтернет – це інформаційна безодня, в якій з'являються та зникають сайти, і все проаналізувати або хоча б презентувати немає можливості.

ЛІТЕРАТУРА

1. Милицкий Н.И. Психолого-педагогические аспекты исторической информатики: когнитивно-дидактические модели и процессы // Педагогические аспекты исторической информатики. – Вып. 1. Опыт компьютеризации исторического образования в странах СНГ / Ред. В.Н. Сидорцов, Е.Н. Балыкина. – Мн.: БГУ, 1999 // http://kleio.asu.ru/aik/ped/5_shtml#1.
2. http://uk.wikipedia.org/wiki/Історична_інформатика.
3. http://www.hist.msu.ru/Labs/HisLab/html/pr_inf_mat.htm.
4. Владимирова В. Н. Интернет для историка: и все-таки новая парадигма! // Круг идей: историческая информатика в информационном обществе: Труды VII конференции АИК / Ред. Л. И. Бородин, В. Н. Владимирова, И. Ф. Юшин. – М.,

2001 // <http://kleio.asu.ru/aik/krug/7/14.html>

5. Ibidem.

6. Можаяева Г.В. Роль исторической информации в современном источниковедении // Открытый междисциплинарный электронный журнал «Гуманитарная информатика». – Выпуск 1 // <http://huminf.tsu.ru/e-jurnal/magazine/1/mojaeva.htm>.

7. Владимиров В.Н. Вказана праця.

8. Можаяева Г.В. Вказана праця.

9. Жданович А. Историческая информация в Интернет. Краткая история сети Интернет и использование ее информационных ресурсов // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики [Число 5]. Історіографічні дослідження в Україні [Вип.10]: Зб. наук. праць на пошану академіка НАН України В.А. Смолія: У 2 ч. / Відп. ред. М.Ф. Дмитрієнко, Ю.А. Пінчук; НАН України. Інститут історії України. - К., 2000. - Ч.1: Джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. - С.336-346.

10. Офіційний портал Державних архівів Польщі // <http://baza.archiwa.gov.pl/sezam/karta.php?arch=29&zesp>

=635&cd=0&referer=&offset=50.

11. Biblioteka Kórnicka // <http://baza1-bis.man.poznan.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=02&IM=04&TX=&PD=dalej&WI=POReBSKIbA>.

12. Wikipedia // <http://pl.wikipedia.org/wiki/Potoccy>.

13. Wapedia // http://wapedia.mobi/pl/Staniław_Szczęśny_Potocki.

14. Замки та храми України // <http://www.castles.com.ua/n4n.html>.

15. Державний комітет архівів України // http://www.archives.gov.ua/Publicat/Pamjatky/Cherkaska_2005.php.

16. Бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» //

http://www.library.ukma.kiev.ua/e-lib/NZ/NZV52_2006_history/_authors.pdf.

17. Русский Биографический Словарь // <http://www.rulex.ru/01160526.htm>.

18. Руснаука //

http://www.rusnauka.com/CCN/Istoria/1_chubina%20t2.doc.htm.

Кривошея Ігор. Інтернет-ресурси як джерела інформації з родинної історії польських аристократів Потоцьких

В контексті розвитку нового напрямку історичних знань – історичної інформатики, Всесвітня павутина (Internet) набуває особливого значення, як джерело інформації для історика. У статті подано огляд польських, українських та російських Інтернет-ресурсів щодо висвітлення історії та генеалогії польського аристократичного роду Потоцьких.

Krivosheja Igor. Internet-resources as sources of the information from a related history of the Polish aristocrats of Pototskys

In a context of development of a new direction of historical knowledge - historical computer science, World Wide Web (Internet) gets special value, as a source of the information for the historian. In article the review of the Polish, Ukrainian and Russian Internets-resources concerning presentation of a history and genealogy of the Polish aristocratic family of Pototskys is submitted.

Надійшла до редакції 30.08.2007 р.